

Med sanjami in spremenjenimi stanji zavesti

Njene slike so nekaj posebnega. »Kot bi bile iz kakšnega ezoteričnega učbenika,« mi je šepnila prijateljica, ko jih je videla prvič. Fluorescenčno živih barv, nevsakdanjih oblik, simbolnih podob, v njih je nekaj psihedeličnega. Trkajo na mejo med tostranskim in onstranskim svetom, med resničnim in sanjskim. Kateri od obeh svetov je tisti »pravi«? Z mlado slikarko Lili Hribovšek sva se pogovarjali med njenimi slikami v galeriji *Ekonomске fakultete* v Ljubljani, kjer je imela oktobra 2013 samostojno razstavo.

► Slikanje ste začutili kot svoje poslanstvo že v otroštvu. Kakšni ste bili kot otrok?

Kot otrok se zavedaš samega sebe, doživljaš trenutek in se niti ne sprašuješ, kaj se ti dogaja. Že takrat sem bila precej intuitivna, sprejemljiva za energije in notranje svetove.

Izredno rada sem risala in se poigravala z barvami. Takrat sem bila najsrečnejša. To je bil čas, ko so me vsi pustili pri miru, z risanjem sem se podala v svet domišljije. Zame je bilo neprecenljivo, da se lahko tako izražam. Starši, predvsem oče, je kmalu ugotovil, da imam občutek za barve in oblike, zato sta me oče in mama veliko spodbujala.

► Vendar ste se najprej odločili za študij slovenistike.

Književnost in slikanje sta bili moja ljubezen. V gimnaziji nisem imela veliko časa slikati, s književnostjo pa sem se precej ukvarjala, zato je bilo nekako samoumevno, da grem študirati slovenistiko.

► Po dveh letih ste ta študij opustili in se odločili za študij slikarstva na Visoki šoli za risanje in slikanje v Ljubljani ter ga tudi končali. Kaj vam pomenita jezik

in književnost, in kaj slikanje?

Kaj kmalu sem na slovenistiki ugotovila, da zahteva jezik preveč. Vse je bilo preveč analitično, toliko informacij, da ni bilo prostora za intuitivne vzgibe. Jezik je temelj naših zamisli in razmišljanja o njih. Književnost mi je bila pri srcu, rada sem brala, pisala povzetke literature, eseje ...

Likovna govorica je svobodnejša od jezika, saj nima vnaprej določenega sistema znakov, velikokrat nam pove več kot besede. Seveda pa likovna govorica težko obstaja brez jezika, lahko je abstraktna in »brezpredmetna«, pa vendarle, ko se pojavi na platnu ali v skulpturi, se opredmeti in hočeš nočeš jo ubesediš.

► Potem je bila odločitev za študij slikarstva nekako samoumevna?

Za slikarstvo sem se odločila, ker sem čutila, da se lahko tako osvobodim nekaterih vzorcev, predvsem pa zato, ker sem se želela izpopolniti v risanju in slikanju, saj sem čutila potrebo po slikanju. Leto 2003 je bilo zame prelomno. Takrat sva s partnerjem odpotovala v Peru. Dežela me je presunila, hkrati pa sem v njej začutila domačnost in povezanost. Tako sem se vse od Andov pa do amazonskega

pragozda srečevala s svojimi občutki in doživljanji. Duhovna izkušnja je bila zame tudi pot na Wayna Picchu, to je najvišji vrh Machu Picchua, kjer se simbolično povežeš z nebom.

► Vaši razstavi (v Galeriji Ekonomске fakultete in pred tem v Delavskem domu Zagorje) ste dali naslov *Odsevi zavesti*. Kaj vam pomeni zavest? In kaj je skrito pod njenimi »odsevi«?

Cikel *Odsevi zavesti* je začel nastajati, ko sem se morala odločiti za naslov svoje diplomske naloge. Želela sem, da imajo slike pomen, neki višji namen, zato sem začela raziskovati simboliko in nekako sem v sebi zasnovala naslov *Arhetipi nasprotij*. To je v meni sprožilo plaz novih idej, podob, ki so vrele in čakale, da pridejo na plan. V diplomski nalogi se sprašujem, kako arhetipi vplivajo na našo zavest, zato se mi je zdel takšen naslov smiseln.

Zavest je vseobsegajoča in samozavedajoča, jaz sem zavest, to pomeni, da se zavedam sebe. V diplomski nalogi razdelim stopnje zavedanja na štiri ravni: duhovno, mentalno, čustveno in fizično raven. Vsako prikazujem z različnimi barvami. Jaz sem individualna in hkrati kolektivna zavest, saj sem delec v večjem mozaiku. Kolektivna

Znane osebe o duhovnosti: Lili Hribovšek, slikarka

V.I.T.R.I.O.L.

Multi Eye

ima določeno energijsko strukturo. Ker slike zajemajo arhetipske vsebine, so kombinacija različnih oblik energije, ustvarjenih z namenom.

► Še en vtis dobi gledalec ob vaših platnih: prostranost in neskončnost svetov v človeškem umu, človeškem telesu in v vesolju. V njih lahko lebdijo NLP, planeti, galaksije, vijačnice DNK ali fetusi ... Od kod potreba po tej neskončnosti?

Neskončnost pomeni svobodo. Svobodo v materialnem, v telesnosti. Neskončnost je za večino ljudi nepredstavljiva, lahko pa se ji tako približamo. Arhetipi so nekako stekli skozi, sem bolj ali manj samo posrednica med zavdnim in nezavednim.

► Na veliko slikah je jasno izražena simetrija, dvojnost, v nekaterih tudi enost.

Zopet izhajam iz naslova *Arhetipi nasprotij*, nasprotij, ki jih obravnavam na več ravneh. Vendar so nasprotja le mentalni konstrukt, ki ga na duhovni ravni ni, izrazijo se šele v mentalnem prostoru. Na duhovni ravni se nasprotja združujejo v enost. Nasprotja gredo vedno skozi načelo dvojnosti in simetrije. Na duhovni ravni se začnejo izražati skozi polarnost ali paradoksnost. Brez dvojnosti ne bi bilo ne mentalne, čustvene, niti fizične ravni. Za naš obstoj je dvojnost nujna. Brez dvojnosti bi bila duhovna raven le prazen, nekako nedefiniran prostor.

Potreba po takih upodobitvah izhaja najverjetneje iz moje osebnostno poudarjene dvojnosti. Rojena sem namerč v znamenju rib, za ribe pa je značilno, da plava ena v eno smer, druga pa v drugo; sta nekako dvojni. Pomembno

je, da najdeš ravnotežje v dvojnosti.

► Uporabljate tudi izrazito barvno lestvico, največ je vijoličasto-modre in komplementarne rumeno-oranžne. So tudi barve na vaših slikah simbol?

Barvno telo vsebuje vse barve, v barvnem krogu ležita dve barvi diametralno, druga nasproti druge. Na vsaki ravni vzamem po eno dvojico barv ter ju psihološko in fiziološko razčlenim: duhovno raven predstavljata rumena in vijolična, čustveno raven oranžna in modra, fizično-mentalno komponento pa rdeča in zelena.

Naše zavedanje ali naša zavest sestoji iz vseh treh ravni, zato se doživljamo na prvi stopnji skozi fizično telo, temu sledi doživljanje skozi mentalno zaznavo, to pa posledično vpliva na doživljanje naše čustvene sestavine. Vsaka od sestavin je v svoji naravi arhetipsko nasprotna.

► Katere barve so vam najljubše?

Najljubša mi je modra v vseh odtenkih.

► Še vprašanje o oblikah na vaših slikah: so geometrijsko oglete ali vijugasto krivoljaste, zmeraj pa naturalistično natančne. Kakšen komentar?

Simetrične geometrijske oblike so posledica neke vodilne, jasne ideje. Največkrat so naslikane povsem z namenom. Z oblikami želim doseči neko sozvočje, ki ponazarja univerzalni absolut.

► Oblike zbujajo posebno pozornost na sliki z ne navadnim naslovom V.I.T.R.I.O.L.

Osrednji element na sliki je obraz ženske, ki lebdi v ve-

zavest je skupek individualnih zavesti, ki se izražajo skozi kolektivno. Zaobjema vse stopnje bivanja in zavedanja. Tako bi lahko belo barvo primerjali s kolektivno zavestjo, ker vsebuje vse odtenke barv.

► Svoje delo ste na spletu poimenovali »vizionarska umetnost« (visionary art). Kaj je in kakšna je vizionarska umetnost?

Vizionarska umetnost je tista, ko se dvigneš nad svoje osebne vsebine, ko skozi simboliko prikažeš svetove, ki obstajajo poleg fizičnega, tako imenovanega resničnega sveta. Vizionarska umetnost se začne pri posamezniku, ko prisluhne svojim notranjim svetovom duše, je proces, ki lahko nastane čez noč ali pa dozoreva leta in leta.

► Za vaše podobe se zdi, da so na meji med duhovnim in materialnim. Kako in zakaj ste se odločili za takšno slikanje?

Ljudje smo duhovna in tudi materialna bitja. Sočasno smo v več oblikah. Eno je izražanje z likovno govorico, drugo dožemanje le-te. Želela sem zajeti obojestranski proces – svojega, ko se zavedno izražam skozi nezavedne vsebine, in tudi gledalčev proces. Združitev materialne podobe z nekim duhovnim prostorom je nastala nekako spontano. S slikami prikazujem arhetipske vsebine, ki so skupne nam vsem.

► Ob vaši sliki *Imaginarium* pa tudi ob drugih se mi je zdelo, kot da ni s tega sveta. Od kod zajemate navdih za svoje delo? Kje izbirate motive za svoje slike?

To je kombinacija zavednih sanj, meditacije in notranjih vzgibov.

► Ali lahko na kratko opišete simboliko te slike?

Imaginarium je posebitev imaginarnega, samozavedajočega, vseobsegajočega uma. Spodaj na sliki je ženski obraz, ki je lahko konkretna ženska ali pa alegorija vode. Ženska gleda v piramido, kjer v vesolju lebdi neznani letiči predmet. S tem opozarjam, da morda le nismo v vesolju sami. Za piramido stojita Oziris in Set, bog Sonca in bog teme. Med njima je ank, egipčanski ključ, ki pomeni spravo med nasprotji.

► Ob podobi človeškega obraza, ki se rojeva iz oceana stvarjenja, sem se spomnila na tehnično dovršene surrealistične podobe *Salvadorja Dalija*. Ste imeli kakšnega slikarskega vzornika ali vse na-

Lili Hribovšek in *Imaginarium*.

jajočih slik, in mora preprosto počakati. Ustvarjam doma, v miru ali ob glasbi, odvisno od dneva. Seveda, najprej je ideja, potem sledi največkrat skica na platno, in tako počasi plast za plastjo začne slika dobivati končno obliko.

► Vaše slike so polne simbolike, raziskovanje simbolov je bila tudi tema vaše diplomske naloge. Kaj vam pomenijo simboli in kako jih razumete?

Simbol je nekako »zapakirana« energija. Vsaka oblika

solju. Vrat se ji spremeni v koščke, v katerih je skrita beseda V.I.T.R.I.O.L., ki je okrajšava za »*Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem*«. Ta latinski izrek, ki izhaja iz alkimije, pomeni: »Spusti se v središče zemlje in našel boš skriti kamen modrosti«. Žarki, ki gredo iz njene glave, pomenijo čistost, bistrost zavesti. V ozadju imamo ozvezdje Plejad in vijačnico DNK, tako nakazujem povezanost mikro- in makrokozmosa. Galaksije pomenijo fraktalnost naše zavesti. Kvadri, ki izhajajo iz žarkov, pa imajo pomen abstraktnih oblik.

► **Podobe na slikah pa tudi besede, s katerimi opisujete svoje slike, so daleč od tega, da bi bile vsakdanje. Kako raziskujete svoje osebne in duhovne globine? Ali meditirate?**

Okultno me zanima že od otroštva. Svoje osebne globine raziskujem, kot sem že dejala, z meditacijo in zavednimi sanjami. Včasih si vzamem tudi čas zase in grem v naravo. V klasičnem pomenu meditiram tako, da se sedim v tišini ali ob mirni glasbi, zaprem oči in počakam, da se začnejo izrisovati podobe.

► **Ali sanjate budni? So to, kar vidimo na platnu, vaše sanjske in meditativne podobe, ali bolj plod vašega razumskega postopka ali študija simbolov?**

Budno sanjam velikokrat. To se mi je začelo dogajati povsem spontano, če povem po pravici, ne poznam niti tehnik zavednega sanjanja. Tudi letim v sanjah; to je moje ljubo doživetje, ker takrat vidiš takšne pokrajine in takšne barve, da se težko načудиš vsej tej lepoti. To, kar vidite, so bolj ali manj moje sanjske in meditativne podobe. Zanesljivost pa ima študij simbolov tudi vlogo.

► **Kaj ste ob svojem slikanju spoznali o vplivih teh arhetipov na človekovo zavest?**

Simbolistično arhetipsko dojemanje slikarstva je način, v katerem lahko človek izrazi pomen občutij in dogajanj. To je samosvoje, drugačno, posredno izražanje ter interpretacija duhovnega in vidnega sveta.

► **Ali se tudi tedaj, ko ne slikate, sprašujete to, kar razberemo iz slik: kdo smo, od kod prihajamo in kam gremo?**

Seveda, občasno se vse to sprašujem ... Kdo smo? Kaj smo? Smo duhovna bitja. Prihajamo iz neke vseobsegajoče, večne zavesti, ki nima ne začetka ne konca, temveč je večni trenutek bivanja. Potujemo nazaj sami vase, v svojo pravo

naravo, v srčiko svojega zavedanja, kjer smo v vseh oblikah. Je pa res, da je trenutno precej mojih misli usmerjenih k družini.

► **Koliko ur na dan slikate?**

Trenutno slikam trikrat na teden po pet ur. Vsekakor je to premalo, tako da si v prihodnosti želim slikati najmanj pet ur na dan.

► **Kaj delate, ko ne slikate?**

Sem mama dvema majhnima sinovoma, in ko ne slikam, se veliko ukvarjam z njima, to pa mi vzame velik del moči. Trenutno skušam spraviti v tek program *Male šole risanja in slikanja za vse rodove*, ki že poteka v družinskem centru *Biasana* v Zagorju, kjer živim in kjer bom lahko svoje znanje in izkušnje predajala naprej. Posebnost *Male šole risanja in slikanja* je v tem, da poleg klasičnega risanja in slikanja ponujam udeležencem tudi intuitivno slikanje; pri tem namenimo več pozornosti sami sprostitvi, stiku z višjim jazom in navsezadnje ustvarimo intuitivne umetnine. Dogovarjam se, da bi imela program te šole tudi v Ljubljani.

► **Kako vidite svojo umetniško smer v sklopu umetnosti danes, v Sloveniji, pa tudi v svetovnem merilu?**

Umetniško delo je dober način, kako približati ljudem neke zamisli. Vizionarska umetnost je prostor nekje med sanjami in spremenjenimi stanji zavesti. Novodobna umetnost kar kliče po nečem novem, izvirnem. V Sloveniji je kar nekaj umetnikov, katerih dela so usmerjena v iskanje nečesa višjega.

Če se navežem na umetnost v svetovnem merilu, je vizionarska smer vsekakor številčnejša. Poleg *Martine Hoffman* in *Alexa Grey* bi rada omenila še pokojnega *Roberta Venoso*, *Jonathana Solterja*, *Amando Sage* in *Adama Scotta Millerja*. Vsi ti so vrhunski slikarji, njihova dela so usmerjena v vizionarstvo. Na Dunaju je mogoče študirati vizionarsko umetnost na *Akademiji za vizionarsko umetnost (The Vienna Academy of Visionary Art)*. Omenjena umetniška smer je vsekakor dobro izhodišče za vse, ki se želimo tako izraziti.

► **Kako vašo umetnost vidijo drugi? So vam znani kakšni odzivi?**

Ljudje, ki te vsebine poznajo, so nad slikami navdušeni. Tistim, ki jih poznajo manj, pa ugajajo barve.

BARBARA ŠKOBERNE